మిస్సింగ్ ఫైల్

ప్రభుత్వం ఎక్కడ ఉన్నదీ అని ప్రశ్నించుకొంటే, మన మనసులో మెదిలేది సెక్రటేరియేట్ కదా! ముఖ్యమంత్రి, ఇతరమంత్రుల కార్యాలయాలన్నీ అక్కడే ఉన్నా, ఆ పెద్ద ఆవరణ పేరు మాత్రం సెక్రటేరియేట్ అనే ఉంచారు. ఇంత ప్రాముఖ్యం గల కార్యాలయం పేరు సెక్రటేరియేట్ అని ఎందుకు పెట్టారని ప్రశ్నిస్తే కొందరు సీనియర్ ఐ.ఏ.యస్ అధికారులు కొద్దిగా గర్వంతో కూడిన చిరునవ్వుతో ఇలా అంటారు. ''ఇది మా సెక్రటరీల పర్మినెంట్ కార్యాలయం. మంత్రుల కార్యాలయాలు ఇందులో ఉన్నా వాళ్ళకివి తాత్కాలికమైనవే గదా! మంత్రిమండలులు వస్తాయి, పోతాయి. కానీ, స్థిరంగా అంటే ఏభైఎనిమిది సంవత్సరాల వయసువరకు మేముండేది ఇక్కడే కదా! మాతో కొందరికి ఏభైఎనిమిది తర్వాతగూడా మరో ఆరునెలలో, సంవత్సరమో ఇక్కడ ఉండే మహద్భాగ్యం కలుగుతుంది. ముఖ్యమంత్రి, మంత్రులు ఏ పార్టీ వారైనా కావచ్చు; ఒకసారి అఖిల భారతపార్టీకి చెందినవారు అధికారంలోకి రావచ్చు, మరోమారు ప్రాంతీయ పార్టీవారు రావొచ్చు. ఏ ఒక్క రాజకీయపార్టీకి పరిపాలన చేయలేని పక్షంలో రాష్ట్రపతిపాలన అమలులోకి వస్తుంది. అవే మాకు పర్వదినాలు. రాజకీయ పార్టీలు అట్లా అధికారంలోకి వస్తూపోతూ ఉంటే మా పార్టీ మాత్రం సుస్థిరంగా ఉంటుంది. మాది ఆలిండియా పార్టీ. ఈ పార్టీవారు ఆలిండియా సర్వీసెస్. ఈ పార్టీలో మేమంతా ప్రథమశ్రేణివాళ్ళం. ఐ.పి.యస్ అనే ద్వితీయశ్రేణి వాళ్ళుగూడా ఈ పార్టీలో కొనసాగుతారు. ఆ కాకీవాళ్ళంటే మాకంతగా అభిమానం లేనందువల్ల. ఈ పార్టీ ఐ.ఏ.యస్ పార్టీ అంటేనే సమంజసంగా ఉంటుంది. అడ్మినిస్ట్రేషన్‌లో కన్టిన్యుయిటీ... అంటే పరిపాలనను నిరంతరం కొనసాగించేది మా

విశిష్ట వర్గమే. ఇంగ్లీషు వాళ్ళకు జ్ఞానంలేక కాదు దీనికి సెక్రటేరియేట్ అని నామకరణం చేసింది. ఈ పేరు ఆచంద్రతారార్కం ఇట్లాగే ఉండిపోతుంది. ఈ పేరును మార్చటానికి మేం ససేమిరా అంగీకరించం. మంత్రాలయమనీ, సచివాలయమనీ దీన్ని మార్పు చేయటానికి ఎంతోమంది, ఎన్నో మార్లు ప్రయత్నాలు చేశారు. కానీ ఆ పేర్లు ప్రజలకేం అర్థమవుతాయి? 'పోలీస్ స్టేషన్' అని చెపితే ఎంతటి నిరక్షర కుక్షి కయినా తెలిసిపోతుంది. కానీ 'రక్షకభట నిలయం' అని చెపితే ఎంత పండితుడికైనా తెల్సుకోవటానికి కొంత సమయం పడుతుంది. సరే; ఇదంతా వదిలేయండి; ఈ బ్యూరోక్రసీ అంటే ఏమిటి? డెమోక్రసీలో కానీయండీ, ఆటోక్రసీలో కానీయండీ, చివరకు హిపోక్రసీలో కానీయండీ ప్రభుత్వ విధానాలను అమలులోకి తెచ్చేది మా బ్యూరోక్రసీయే కదా! ప్రభుత్వం వారి పరిపాలనా యంత్రాంగమంతా మా అధీనంలోనే గదా పనిచేసేది? అందుకే ప్రభుత్వ కార్యక్రమాలన్నింటినీ సక్రమంగా అమలు జరిగేటట్లు చూసేది సెక్రటరీలే. అందుకే వాళ్ళను కార్యదర్శి అని పిలుస్తారు. కార్యాలను దర్శించేవాడు, అంటే కార్యాలను నడిపించేవాడు, అంటే కార్యాలను పర్యవేక్షించేవాడు కార్యదర్శి. అలాంటప్పుడు ఛీఫ్ సెక్రటరీ అంటే ప్రధాన కార్యదర్శి.., కార్యదర్శులలో ప్రధాని... ప్రధాన కార్యాలకు బాధ్యత మరియు పర్యవేక్షణ వహించే కార్యదర్శి అన్నమాట; మా ఐ.ఏ.యస్ వాళ్ళందరం ఒకేరోజు సమ్మె చేస్తే పరిపాలన స్తంభించిపోతుంది. పరిపాలన శిఖరస్థాయిలో ఒక శూన్యత ఏర్పడుతుంది. అందువల్ల మేమే ''డీ ఫాక్టో'' పరిపాలకులం. అసలామాటకొస్తే 'డీ ఫాక్టో' ఏమిటి? 'డీ జ్యూరె' గూడా మేమే''.

ఇలాంటి అభిప్రాయాలు కలిగి ఉన్న ఒక సీనియర్ ఐ.ఎ.యస్ అధికారి శ్రీ పరుశురాం ఎం.ఏ., ఐ.ఏ.యస్. మీ స్వంత ఊరు ఏదీ అని అడిగితే, అతను ఇంగ్లీషులో ''భారతం'' అని చెప్తాడు. ఏదో నక్కలగుంట వంటి కుగ్రామంలో అతను పుట్టి ఉంటాడు; అందుకే ఆపేరు చెప్పటానికి అతను మొహమాటపడి ఉంటాడు. చాలామందీ ఇదేవిధంగా చెప్తారు. మీదే రాష్ట్రం అని అడిగితే బెంగుళూర్ అనో బాంబే అనో చెప్తారు. వాళ్ళకు రాష్ట్రం, ఊరు తేడా గూడా తెలియదా?

పరుశురాం వయసు షుమారు ఏభైసంవత్సరాలుండొచ్చు. ప్రస్తుతం ఆయన ఇండస్ట్రీస్ డిపార్ట్‌మెంట్‌లో ప్రిన్సిపల్ సెక్రటరీగా పనిచేస్తున్నాడు. ఆయనకున్నది ఒక్కటే భార్య, ఒక్కడే కొడుకు. భార్య మీనాక్షి చాలా కాలంవరకు గృహ కార్యాలకే పరిమితమై ప్రస్తుతం కాలక్షేపం కోసం ఒక కాన్వెంట్ స్కూల్లో టీచర్‌గా పనిచేస్తూ ఉంది. కొడుకు మనోహర్ రాం అమెరికాలో ఎలక్ట్రానిక్స్‌లో ఎం.ఎస్. చేస్తున్నాడు.

పరుశురాం బక్కపల్చగా, తెల్లగా ఉంటాడు. తెల్లగా అంటే రాణిపాల్ తెలుపు కాదు. రాజ్‌కపూర్ తెలుపూ కాదు. నలుపు అని చెప్పలేని తెలుపు అతనిది. బక్కపల్చగా ఉన్నాడని చెప్పటమంటే అతని ఆకారం అదే మోతాదులో ఉంది. ఆయన బరువు ఏభై కిలోలకు మించి ఉండదు. ఆయన ముఖంలో గంభీరం తప్ప మరే భావమూ కన్పించదు. కళ్ళు కొంచెం లోతు. ముక్కు పొడుగ్గా ఉండి చివర కొనదేలి ఉంటుంది. గోళీ షోడాబుడ్డి మూతిలాంటి దవడలు. తడి స్పర్శే ఎరుగని పెదవులు. నాసిక చివర ఇరువైపులా పరిణమించిన రేఖలు కాలువల్లా ఉంటాయి. పెదవుల చివర ఇరువైపులా అటువంటి పిల్లకాలువలే ఉన్నాయి. ముఖం అంతా వృద్ధాప్య రేఖలు కన్పిస్తున్నాయి. అతని ముఖం చూడగానే దీర్ఘకాలిక మలబద్ధక పీడితుడన్న భావం ఏర్పడుతుంది. అందుకే అతనెప్పుడూ ముఖం ముడుచుకొని చిరచిరలాడుతూ ఉంటాడు. ఇది తప్ప ప్రత్యేకించి అతనికి వేరే దుర్గుణాలు ఏం లేవు. పొగత్రాగడు; పక్కా శాకాహారి, నస్యమన్నా, తాంబూలమన్నా సరిపడదు. ప్రతిరోజూ సాయంత్రం అతను తీసుకొనే రెండు పెగ్గుల విస్కీ కేవలం తాగాలన్న కోరికతో కాదు. పగలంతా ఆఫీసులో ఆగ్రహంతో పళ్ళు కొరుకుతూ, పెదవులు బిగబడుతూ, కళ్ళల్లో నిప్పులు పోసుకుంటూ గడిపివచ్చిన పరుశురాం, మనసు తేలిక పడటానికి రెండు పెగ్గుల విస్కీ తీసుకోకపోతే హార్ట్ ఎటాక్ రావొచ్చునన్న ఒక డాక్టర్ మిత్రుడు ఇచ్చిన సలహామీదనే ఆయన ఔషధ పరిమాణంలో, సర్వరోగ నివారిణి అయిన ఈ దివ్యౌషధాన్ని సేవించటం జరుగుతూ ఉంది.

సెక్రటేరియట్‌లో తొంభై శాతం ఉద్యోగులకు అతనంటే గిట్టదు. పరశురాముడి నవ్వుగాని, కనీసం చిరునవ్వు గాని చూసినవాళ్ళు అరుదు. సాటి ఐ.ఏ.యస్. ఆఫీసర్ ఎవరైనా సస్పెన్షన్ అయినట్లు తెలిస్తే అతని ముఖంలో ఒక చిరునవ్వు కన్పించవచ్చు. తనకంటే జూనియర్ ఐ.ఏ.యస్ ఆఫీసర్ ఎవరికైనా 'సుఖరోగం' వచ్చిందని తెలిస్తే, అది ఎలా అతనికి సంక్రమించిందో అని ఆలోచించి మరింతసేపు నవ్వుతాడేమో! తనకంటే సీనియర్ ఐ.ఏ.యస్ ఆఫీసర్ ఎవరికైనా ఎయిడ్స్ రోగం వచ్చిందనో లేక అతని భార్య ఎవరితోనైనా లేచిపోయిందన్న విషయమో విన్నప్పుడు పగలబడి నవ్వుతాడేమో!

మొత్తానికి అతనొక నెగిటివ్ టైప్. ఒక ఫైలుపై క్రింది ఉద్యోగస్థులంతా సానుకూలంగా వ్రాసినా మన పరశురాముడి పరశువు దెబ్బ దానిమీద పడవచ్చు చివరగా. ఎవరైనా మంత్రి ఏదైనా సిఫారసు చేస్తే వ్యతిరేకంగా మాత్రం చేయడు. అధికారంలో ఉన్నవాళ్ళను వ్యతిరేకించే స్వభావదోషం అతనికి లేదు. ఎవరికైనా ఏదైనా సహాయం చేస్తే అది ప్రభుత్వానికి నష్టం చేసినట్లవుతుందన్న భావం అతనిది.

ఆవిధంగా ప్రతికూల నిర్ణయాలు చేసి చేసి, ఫైళ్ళల్లో వ్యతిరేక రాతలు వ్రాసి వ్రాసి అతని ఉద్యోగ జీవితంలో మూడువంతుల భాగం విజయవంతంగా గడిచిపోయింది. ఇంకా మిగిలి ఉన్న ఎనిమిది సంవత్సరాలలో ఏ సహాయం ఎవరికీ చేయకుండా గడిచిపోతే తన జీవితం సార్ధకమవుతుందని పరశురాం భావిస్తాడు.

ఒకరోజు సాయంత్రం. సమయం అయిదు గంటలు దాటింది. మరికొన్ని ఫైల్సును చూసే ఇంటికి పోవాలని పరశురాం అనుకొన్నాడు. ఒక ఫైల్లో క్రిందినుంచి జాయింట్ సెక్రటరీవరకూ ఎంతో అనుకూలంగా వ్రాసి ఉన్న విషయం మూడు రోజుల క్రితమే చూసి పరశురాం తను స్వయంగా వీటో ప్రయోగం చేయకుండా, ఆ వీటోకు నాందిగా ఏదో ఒకటి వ్రాయటానికి ప్రేరణ కలుగజేస్తూ జాయంటు సెక్రటరీకి ఒక చిన్న సూచన ఇవ్వటం జరిగింది. అయినాగాని 'సిగ్గులేని' ఆ జాయింట్ సెక్రటరీ మరింత అనుకూలమైన సిఫార్సు చేస్తూ ఈ రోజే తనకు తిరిగి పంపించాడే?

మధ్యాహ్నం తర్వాత త్రాగిన రెండు కప్పుల కాఫీ పరశురాం కడుపులో గోదావరీ బేసిన్‌లో ఉన్నంత గ్యాస్‌ను సృష్టించింది. కొద్దిగా నొప్పిగా గూడా ఉంది. అయ్యయ్యో కొంచెం గడి బిడిగా గూడా ఉన్నట్లుందే.

పరశురాం ఆ ఫైలు తీసికొని తన యాంటీ రూంకు పోయి తలుపు వేసుకొన్నాడు... తర్వాత మూయబడిన తలుపు బాత్‌రూంది. డాబర్ కంపెనీ వాళ్ళ ''నేచర్ కేర్'' ప్రకటనలోని వ్యక్తి కూర్చున్న మాదిరిగా కూర్చొని ఆ ఫైలును తలనుంచి తోకవరకు పరిశీలన చేసే మహా యాగానికి పూనుకొన్నాడు. ఫైళ్ళలో ఏ సర్కస్ చేయటానికైనా సామర్ధ్యంగల పరశురాం ఆ ఫైలును మరింత నిశితంగా చూడాలని నిర్ణయించుకొన్నాడు. కడుపులో కలకలం సృష్టించిన ఇబ్బంది తొలగిపోవటంతో కలిగిన గొప్ప రిలీఫ్‌తో బాత్రూం నుండి ఆయన బయకు రావటం జరిగింది అయితే తీసుకువెళ్ళిన ఫైలు మాత్రం అక్కడే వదిలి వచ్చాడు. ఫలితంగా ఆ ఫైలు బాత్రూంలోని ఫ్లష్ టాంక్ పైనే కూర్చొని ఏకాంతవాస ప్రథమపాదం మొదలు పెట్టింది.

మూడు రోజులతర్వాత ఆ ఫైలు గూర్చి పరశురాం ప్రశ్నించటం జరిగింది. తనతో బాత్రూం వరకూ ఆ ఫైలు చేసిన ప్రయాణాన్ని పరశురాం పూర్తిగా మర్చిపోయాడు. ''బల్లెం కన్పించకపోతే కుండను గూడా శోధించాలి'' అనే సామెత మాదిరి ఆ ఫైలుగూర్చిన అన్వేషణ పరంపర అనంతంగా సాగింది. కానీ ఆ ఫైలు గూర్చిన విషయం అణువంతైనా తెలియలేదు.

'ఫైలు రీకన్‌స్ట్రక్షన్' అనే పునర్నిర్మాణ కార్యక్రమం సత్వరమే ప్రారంభమైంది. వారం రోజుల్లో ఒక సరికొత్త ఫైలు పరశురాం ముందుకొచ్చింది. ఆ తాజా కాయితాలు కొత్తవాసనను విరజిమ్ముతుంటే పరశురాం తన నిర్ణయాన్ని ఆ ఫైలు చివరి పేజీలో వ్రాయటం జరిగింది. కానీ ఆశ్చర్యకరంగా ఈసారి అతని నిర్ణయం అనుకూల ధోరణిలో ఉంది.

అసలా పాత ఫైలు ఏమైనట్లు? అది ఎలా మాయమైంది? జి.కె.ఎల్.ఎఫ్, ఖలిస్తాన్ భీకరులు, లేక నక్సలైట్లు వీళ్ళల్లో ఎవరైనా దాన్ని కిడ్నాప్ చేశారా!

ఉదయం బాత్రూం శుభ్రపర్చటానికి వచ్చిన స్వీపర్ ఫ్లష్‌ట్యాంక్ పైన హాయిగా కూర్చున్న ఆ ఫైలును చూసి నీటి చుక్కలు పడకుండా దానిని వెంటిలేటర్‌పైన చక్కగా పడుకోబెట్టటం జరిగింది. ఆ తర్వాత చాలా రోజులకు ఆ బాత్రూంలో పట్టిన బూజు దులిపేటప్పుడు ధూళి ముసుగు ధరించిన ఆ 'ఫైలు ముసలమ్మ' వెంటిలేటర్ నుండి క్రిందకు దించటం జరిగింది.

కానీ ఆ ముసలమ్మను శుభ్రంచేసి బయటకు తీసుకువచ్చే సరికి, తనపాత స్థానంలో ఒక జవ్వని విచారగ్రస్తురాలై కూర్చోకుండా, నవ్వుతూ ఉల్లాసంగా ఉండటం చూసి ఆ ముసలి హృదయం ముక్కలైంది. ఇక బ్రతకటం దుర్భరమైనందున ఆ వృద్ధురాలు అగ్నిలోదూకి ఆత్మహత్య చేసుకొంది.

* * * *

సెక్రటేరియట్‌లోని ఫైళ్ళు నేర్చుకోవలసిన ఒక గుణపాఠం... ఒక ఐ.ఎ.యస్ ఆఫీసర్ ఎంత సీనియర్ అయినా, జూనియర్ అయినా, స్త్రీ అయినా, పురుషుడైనా మిమ్మల్ని బాత్రూంకు రమ్మనమని ఎంతగా బలవంతపెట్టినా దయచేసి అక్కడికి మాత్రం వెళ్ళవద్దు. ముందు జాగ్రత్త ఉంటే ముప్పు ఉండదు.

(29-6-95 నాటి ఆంధ్రభూమి వారపత్రికలో ప్రచురితం)

★